

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย กับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา

นุสรรา เกิดประทุม^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยกับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา และอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) จำนวน 107 แห่ง โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 731 ชุด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จากนั้นทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย และประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์ สมศ. เกณฑ์ สกอ. และตามตัวแบบการแข่งขันค่านิยมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผลการวิเคราะห์อิทธิพลของชุดตัวแปรพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์ สมศ.และเกณฑ์ สกอ.ในระดับต่ำ ในขณะที่มีอิทธิพลต่อตัวแบบการแข่งขันของค่านิยมในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้องในระบบอุดมศึกษารวมถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประเมินคุณภาพการศึกษา ในการนำข้อค้นพบจากการวิจัยเป็นแนวทางในการสร้างกลไกการพัฒนาระบบอุดมศึกษาในภาพรวมและเสนอแนะให้นำตัวแบบในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง / การกำกับดูแลกิจการที่ดี / ประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา

¹ นิสิตปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา e-mail : nusara-krirk@hotmail.com

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : nusara-krirk@hotmail.com

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND GOOD GOVERNANCE OF THE PRESIDENTS OF UNIVERSITY COUCILS TOWARDS THE EFFECTIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Nussara Kerdprathum^{1*}

Abstract

This research aimed to study the relationship between transformational leadership including good governance of the presidents of university councils and the effectiveness of higher education institutions, and the influence of transformational leadership factors and good governance of the presidents of university councils towards the effectiveness of 107 universities under the Office of Higher Education Commission (OHEC). 731 questionnaires were distributed to respondents. Statistical Package for the Social Sciences application software was used for analyzing data from returned questionnaires. Afterwards, semi-structure interviewing with 17 experts was conducted in order to confirm quantitative research results.

The analysis of variable relationship resulted that transformational leadership factors, good governance factors of the presidents of university councils, and the effectiveness of higher education institutions in accordance with the requirements of the Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA) and the Office of Higher Education Commission (OHEC), and Competing Values Framework (CVF) had positive correlations with statistical significance. Findings from analyzing the influence of the variable sets showed that transformational leadership factors and good governance factors of the presidents of university councils had low influence to the effectiveness of higher education institutions in accordance with the requirements of the Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA) and the Office of Higher Education Commission (OHEC) whilst the factors had high influence to the Competing Values Framework (CVF) with statistical significance. Suggestions from this study, stakeholders in higher education systems and education assessment agencies should implement the findings from this research as a direction to generate mechanisms for developing higher education system and utilize models generated from this research for studying administrators in higher education institutions in the next phase.

Key words : Transformational Leadership / Good Governance / Effectiveness of Higher Education Institutions

¹ Doctoral student , Program in Organization Development and Human Capability Management , Burapha University e-mail : nusara-krirk@hotmail.com

*Corresponding author, e-mail : nusara-krirk@hotmail.com

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขันระดับโลกอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งข้อได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศก็คือ การมีประชากรที่มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพที่พร้อมต่อการแข่งขันและสามารถดำรงอยู่อย่างรู้เท่าทันในสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ ผู้นำของประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงต่างเตรียมความพร้อมด้วยการกำหนดนโยบายและวางแผนให้ประชากรของประเทศได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 2550) สำหรับประเทศไทยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศเช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีเป้าหมายที่ต้องการสนับสนุนให้ประชากรมีระดับการศึกษา ความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 จนถึงฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2554-2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยให้คนเป็นศูนย์กลางและพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวผลักดันให้อุดมศึกษาไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555) และส่งผลให้สังคมไทยในปัจจุบันใช้ปริญญาเป็นเงื่อนไขในการดำเนินชีวิต และจากลักษณะทางสังคมและค่านิยมดังกล่าวจึงทำให้เกิดอุปสงค์เทียมทางการศึกษาที่เป็นแรงกระตุ้นสำคัญให้ระบบอุดมศึกษาไทยอยู่ในสภาวะการแข่งขันที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของอุดมศึกษาไทยในภาพรวม โดยจากการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาวุฒิสภาพบว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทยในทศวรรษที่ผ่านมาคุณภาพโดยรวมยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ระบุว่าปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไทยในช่วงปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมาคือสถาบันการศึกษามีคุณภาพแตกต่างกันมาก การจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบเชิงพาณิชย์และเน้นการผลิตบัณฑิตเชิงปริมาณ การจัดหลักสูตรขาดการเน้นฝึกภาคปฏิบัติและการเชื่อมโยงกับการทำงานทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาค้นคุณลักษณะตามที่ตลาดแรงงานต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นความท้าทายในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาไทย ที่ต้องปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและการจัดการของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ที่มีเป้าหมายในการ *“ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงาน และพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ ด้วยกลไกธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน”* โดยหนึ่งในนโยบายที่ขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาควบคู่ไปกับแผนอุดมศึกษา ก็คือ *ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ* เพื่อให้เป็นกลไกในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ผ่านกลไกการสร้างและพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับต่างๆ รวมถึงการพัฒนาและปรับปรุงระบบธรรมาภิบาลและโครงสร้างสภามหาวิทยาลัย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

ด้วยภารกิจของสภามหาวิทยาลัยในฐานะที่ต้องรับผิดชอบในการควบคุมการดำเนินงาน และการปกครองมหาวิทยาลัย (วัฒนา ล่วงลือ, 2538) รวมถึงความรับผิดชอบต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสังคม โดยอาศัยกลไกในอำนาจหน้าที่ที่สภามหาวิทยาลัยมีอยู่ตามกฎหมายซึ่งก็คือพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัยในระดับนโยบาย ดังนั้น สภามหาวิทยาลัยจึงเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จและการสร้างความเจริญงอกงามให้กับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

สถานการณ์ปัจจุบันที่การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอยู่ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “อัตตาภิบาล (Self Governance)” หรือการปกครองตนเอง (วิจิตร ศรีสุอาน, 2552) ซึ่งประกอบด้วยควมมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) ความมีอิสระ (Autonomy) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ด้วยมุ่งหวังว่าการดำเนินงานภายใต้หลักการดังกล่าวจะนำมาซึ่งความคล่องตัว ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในขณะที่เดียวกันภายใต้หลักการดังกล่าวก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำกับดูแล เพื่อให้มหาวิทยาลัยดำเนินงานตามภารกิจ ด้วยความรับผิดชอบต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสังคม ซึ่งกลไกการกำกับดูแลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กลไกภายใน ซึ่งก็คือ “สภามหาวิทยาลัย” และกลไกภายนอกซึ่งก็คือ “มาตรฐานและหลักเกณฑ์การจัดการศึกษา” ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด ทั้งนี้หากกลไกการกำกับดูแลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 2 ส่วน ถูกขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ก็จะสามารถนำมาซึ่งความสามารถในการพัฒนาและการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาของอุดมศึกษาทั้งระบบ โดยที่กลไกสภามหาวิทยาลัยจะต้องไม่มีลักษณะที่เรียกว่า “สภาตรายาง” ที่ทำหน้าที่เพียงให้การสนับสนุนหรือให้การเห็นชอบต่อข้อเสนอของฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่จะต้องมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็น “สภาทิศทาง” หรือ “สภาผู้นำ” (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2553) รวมไปถึงการการทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารภายใต้หลักคิดที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สภามหาวิทยาลัยต้องไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียกับมหาวิทยาลัย 2) สภามหาวิทยาลัยต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร และ 3) สภามหาวิทยาลัยต้องทำตัวเป็นกลาง (ปรัชญา เวสารัชช์, 2553) ด้วยเหตุนี้ หลักประกันในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่จะเป็นไปตามความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม ก็คือการทำนายสภามหาวิทยาลัยในฐานะผู้นำองค์กรคณะบุคคลในสภามหาวิทยาลัยจะต้องใช้บทบาทความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง ผนวกกับการใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อกำกับดูแลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย (Governing Board) ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย และประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยและประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นหลักภายใต้สมมติฐานที่ว่า วิธีวิจัยเชิงปริมาณจะทำให้ได้ข้อค้นพบความสัมพันธ์ของตัวแปรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงอัติวิสัย ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยกับประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาตามตัวแบบการแข่งขันค่านิยมตามแนวคิดของ Quinn และ Rohrbaugh (1983) ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้บริหารระดับสูง ประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดี และคณบดีทุกคณะวิชาของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน

107 แห่ง รวมเป็นแบบสอบถาม จำนวน 731 ชุด ส่วนประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์การประกันคุณภาพภายนอก (สมศ.) และเกณฑ์การประกันคุณภาพภายใน (สกอ.) ใช้การเก็บข้อมูลเชิงภาวะวิสัย รวบรวมข้อมูลจากผลการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของสมศ. และผลการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาประจำปี 2555 ของ สกอ. จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติวิเคราะห์ขั้นสูงประเภทโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยเริ่มจากการทดสอบมาตรวัดด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงลู่เข้า และนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ทั้งนี้หาก t value มากกว่า 1.96 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = 0.05$ เนื่องด้วยค่า Lambda (λ) มีค่าแตกต่างจาก 0 (Holmes-Smith: 2001) สำหรับการทดสอบความน่าเชื่อถือทางโครงสร้าง จะพิจารณาจากค่า $R^2 > 0.50$ รวมถึงค่า Average Variance Extracted (AVE) ของ Fornell and Larcker (1981) โดยกำหนดให้ค่า AVE > 0.50 (Diamantopoulos and Siguaw, 2000 : 90-91) เพื่อให้มาตรวัดมีความน่าเชื่อถือ จากนั้นจึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษา และยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับระบบอุดมศึกษา จำนวน 17 ท่าน ด้วยโปรแกรม ATLAS ti 5.0

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดี และประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา พบว่าในภาพรวมนายกสภามหาวิทยาลัยมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการกำกับดูแลกิจการที่ดีระดับสูงทุกองค์ประกอบ ส่วนประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์สมศ. และเกณฑ์ สกอ. พบว่าสถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิผลระดับสูงเกือบทุกด้าน โดยด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ตามเกณฑ์สมศ. และด้านวิชาการและด้านการวิจัย ตามเกณฑ์ สกอ. มีประสิทธิผลในระดับปานกลาง ขณะที่ประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบ CVA สถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิผลระดับสูง 2 ตัวแบบ คือ ตัวแบบเป้าหมายเชิงเหตุผล และตัวแบบมนุษยสัมพันธ์ และมีประสิทธิผลระดับปานกลาง 2 ตัวแบบ คือ ตัวแบบระบบเปิด และตัวแบบกระบวนการภายใน

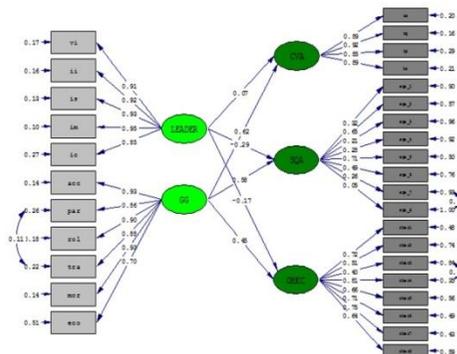
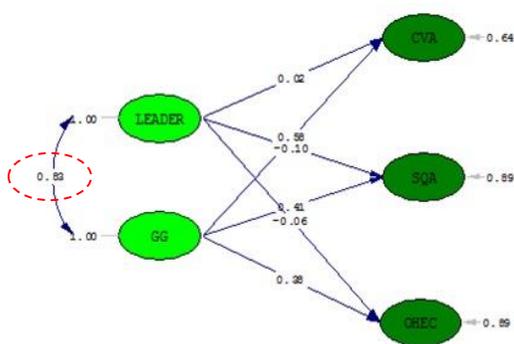
ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย และประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. ตามเกณฑ์ สกอ. และตามตัวแบบการแข่งขันค่านิยม (CVA) พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (LEADER \leftrightarrow GG, $\Phi = 0.832$, $p < 0.01$) 2) การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง กับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบ CVA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (GG \leftrightarrow CVA, $\Phi = 0.596$, $p < 0.01$) 3) ประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง กับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สกอ. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (SQA \leftrightarrow OHEC, $\Phi = 0.621$, $p < 0.01$) 4) ขณะที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรอื่นที่เหลือมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลาง และระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

	LEADER	GG	SQA	OHEC	CVA
LEADER	1				
GG	0.832**	1			
SQA	0.256*	0.325**	1		
OHEC	0.270**	0.329**	0.621**	1	
CVA	0.502**	0.596**	0.230*	0.213*	1

** t value $\geq 2.58 = p < 0.01$, * $1.96 \leq t \text{ value} \leq 2.58 = p < 0.05$

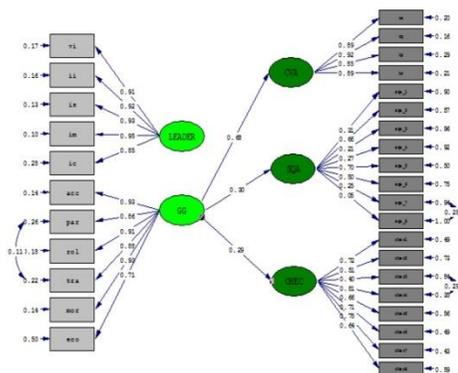
ผลจากความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกันในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 1 และดังภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการเกิดภาวะ Multicollinearity อันมีผลให้ตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลสูงสุดได้รับการนำเข้าพิจารณาในสมการโครงสร้าง ส่วนตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลน้อยกว่าจะไม่ถูกนำเข้าพิจารณาในสมการโครงสร้าง ด้วยเหตุนี้ในการทดสอบอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา จึงพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาทุกตัวแบบในระดับต่ำมาก ดังปรากฏในภาพที่ 2

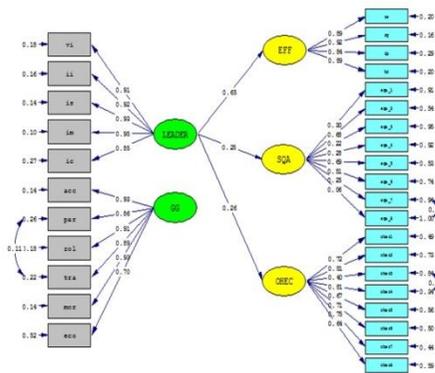
ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแบบสมการโครงสร้าง

ภาพที่ 2 แสดงชุดของค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบสมการโครงสร้าง

ด้วยเหตุนี้ จึงทำการปรับปรุงตัวแบบสมการโครงสร้าง ด้วยการตัดเส้นอิทธิพลตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางต่ำสุด และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเรียงลำดับเรื่อยไป จนได้ตัวแบบสมการโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามตัวแบบ ดังปรากฏตามภาพที่ 3 และตารางที่ 2 (Model_1) กล่าวคือปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบการแข่งขันค่านิยม (CVA) ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($GG \rightarrow CVA, \gamma = 0.597, p > 0.01$) แต่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. และเกณฑ์ สกอ. ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($GG \rightarrow SQA, \gamma = 0.317, GG \rightarrow OHEC, \gamma = 0.320, p > 0.01$) ตามลำดับ โดยอำนาจการอธิบายองค์ประกอบต่างๆของการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบ CVA เท่ากับร้อยละ 35.6 ($R^2 = 0.356$) ขณะที่อำนาจในการอธิบายขององค์ประกอบการกำกับดูแลกิจการที่ดี ต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. และเกณฑ์ สกอ. เพียงร้อยละ 10.0 และ 10.3 ตามลำดับ ($R^2 = 0.100 ; 0.103$)

ภาพที่ 3 แสดงชุดของค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบสมการโครงสร้างจากการปรับปรุง (Model_1)

ภาพที่ 4 แสดงชุดของค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบสมการโครงสร้างจากการปรับปรุง (Model_2)

และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเหมาะสมของตัวแบบสมการโครงสร้าง พบว่า Model_1 ซึ่งเป็นตัวแบบสมการโครงสร้างระหว่างปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย กับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม มีค่า p value ของ χ^2 เท่า 0.00 น้อยกว่า 0.01 เพียงเล็กน้อย (Schermelel-Engel, 2003) มีค่า χ^2/df เท่ากับ 1.81 น้อยกว่า 5.00 (Wheaton et al, 1977) มีค่า RMSEA เท่ากับ 0.0725 น้อยกว่า 0.08 (MacCallum et al, 1996) โดยค่า 90% CI on RMSEA เท่ากับ 0.061 ; 0.083 มีค่า CFI เท่ากับ 0.930 มากกว่า 0.90 (Hu and Bentler, 1999) มีค่า SRMR เท่ากับ 0.107 มากกว่า 0.08 (Hu and Bentler, 1999) เพียงเล็กน้อย และมีค่า PNFI เท่ากับ 0.789 มากกว่า 0.50 (Garson, 2009) แสดงให้เห็นว่าตัวแบบสมการโครงสร้างระหว่างปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยกับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่จัดเก็บได้ภายใต้บริบทของการศึกษาในครั้งนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบสมการโครงสร้าง

ตัวแบบสมการโครงสร้าง Model_1				ตัวแบบสมการโครงสร้าง Model_2			
KSI → ETA	γ	t value	R^2	KSI → ETA	γ	t value	R^2
GG → SQA	0.317**	2.582	0.100	LEADER → SQA	0.250*	2.090	0.062
GG → OHEC	0.320**	2.979	0.103	LEADER → OHEC	0.286**	2.702	0.082
GG → CVA	0.597**	5.458	0.356	LEADER → CVA	0.518**	4.904	0.269

** t value $\geq 2.58 = p < 0.01$, * $1.96 \leq t \text{ value} \leq 2.58 = p < 0.05$

อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น ไม่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกสภามหาวิทยาลัย ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบ สมศ. ตัวแบบ สกอ. และตามตัวแบบCVA เนื่องจากลักษณะของการเกิดภาวะ Multicollinearity ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้น จึงทดสอบอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกสภามหาวิทยาลัย ที่มีต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. ตามเกณฑ์ สกอ. และตามตัวแบบ CVA โดยควบคุมตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย ไม่ให้มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามตัวแบบ ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกสภามหาวิทยาลัย มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบ CVA ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (LEADER→CVA , $\gamma = 0.518$, $p > 0.01$) แต่กลับไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. และเกณฑ์ สกอ. ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (LEADER→ SQA , $\gamma = 0.250$, $p < 0.05$) (LEADER→OHEC , $\gamma = 0.286$, $p < 0.01$) โดยอำนาจในการอธิบายองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามตัวแบบCVA เท่ากับร้อยละ 26.9 ($R^2 = 0.269$) แต่มีอำนาจในการอธิบายประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา ตามเกณฑ์ สมศ. และเกณฑ์ สกอ. ระดับต่ำ ($R^2 = 0.062$; 0.082)ตามลำดับ ดังปรากฏในภาพที่ 4 และตารางที่ 2 (Model_2)

และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเหมาะสมของตัวแบบสมการโครงสร้าง พบว่า Model_2 ซึ่งเป็นตัวแบบสมการโครงสร้างระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกสภามหาวิทยาลัย กับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม มีค่า $p \text{ value}$ ของ χ^2 เท่ากับ 0.00 ค่า χ^2/df เท่ากับ 1.84 ค่า $RMSEA$ เท่ากับ 0.0751 โดยค่า 90% CI on $RMSEA$ เท่ากับ 0.065 ; 0.086 ค่า CFI เท่ากับ 0.927 ค่า $SRMR$ เท่ากับ 0.113 และค่า $PNFI$ เท่ากับ 0.787 ซึ่งแสดงว่าตัวแบบสมการโครงสร้างระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกสภามหาวิทยาลัย กับประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่จัดเก็บได้ภายใต้บริบทของการศึกษาในครั้งนี้เช่นเดียวกัน

การอภิปรายผล

ผลการทดสอบความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยต่อประสิทธิผลสถาบันอุดมศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งยังพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัย ต่างก็มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 17 ท่าน เนื่องจากนายกสภามหาวิทยาลัยเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้นำองค์กรและบุคคลขององค์กรสูงสุดในโครงสร้างมหาวิทยาลัย ที่จะต้องรับผิดชอบต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสังคม โดยอาศัยกลไกอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมาย ซึ่งก็คือพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาในการกำกับดูแลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยระดับนโยบาย โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่มหาวิทยาลัยดำเนินงานภายใต้หลักการที่เรียกว่า “อัตตาภิบาล (Self Governance)” หรือการปกครองตนเอง ความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยต้องมีกลไกกำกับดูแลกิจการที่ดี จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง พึงตระหนักว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยที่ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจรดงวงฟันธุรกิจ 4 ประการ ทั้งด้านการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ การวิจัยที่สร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อสาธารณชน การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการส่งเสริม สนับสนุนศิลปวัฒนธรรมของชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ กระนั้นก็ตาม ความสำเร็จของพันธกิจดังกล่าว ก็ยังขาดมิได้ซึ่งภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของนายกสภามหาวิทยาลัย ด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมในการบริหารงาน มีการจูงใจด้วยการสร้างแรงบันดาลใจและการกระตุ้นทางปัญญา ให้องค์คณะบุคคลในสภามหาวิทยาลัยปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่สูงกว่าอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม และการบริหารวิชาการ พร้อมๆ กันนั้นก็จะต้องคำนึงถึงความต้องการเชิงปัจเจกบุคคลของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมให้กรรมการผูกพันต่อเป้าหมายขององค์การ มีความใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น (Extra Effort) และเต็มใจทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน (อุษณีนงคพิทักษ์สุข, 2556) ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า การที่นายกสภามหาวิทยาลัยใช้บทบาทความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควบคู่กับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการกำกับดูแลการทำหน้าที่ขององค์คณะบุคคลในสภามหาวิทยาลัย รวมถึงการกำกับดูแลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในระดับนโยบาย ถือเป็นมิติใหม่ในบทบาทของสภามหาวิทยาลัย ที่จะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผล มีการตรวจสอบ ประเมินผลงานได้อย่างชัดเจน และนำไปสู่การแข่งขันเพื่อการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันก็จะเป็นหลักประกันที่สำคัญต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษณีนงคพิทักษ์สุข (2550; 2556) ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลองค์กร รวมถึงผลการศึกษาของลาซิด ไชยอนงค์ (2556) ที่พบว่า ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลองค์กรของศาลยุติธรรมในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่แสดงถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดีของนายกสภามหาวิทยาลัยที่มีต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาในบริบทของไทย ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในกลไกของระบบอุดมศึกษา สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างกลไกการพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงพัฒนาและปรับปรุงระบบธรรมาภิบาล

และโครงสร้างสภามหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2551-2565) นอกจากนี้ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของนายกสภาและกรรมการสภามหาวิทยาลัย เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึกในการสร้างกลไกและพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัย และกรรมการสภามหาวิทยาลัย ในการสนับสนุนและผลักดันให้นโยบายกรอบแผนอุดมศึกษา บรรลุเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- ปรัชญา เวสารัชช. (2553). บทบาทหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย: กรรมการสภามหาวิทยาลัยภารกิจใหม่กับอุดมศึกษาใหม่. ที่ประชุมกรรมการสภามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2550). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล. สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ลาซิต ไชยองค์. (2556). ธรรมชาติของ วัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิผลองค์การของศาลยุติธรรม: ตัวแบบสมการโครงสร้าง. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยเกริก.
- วัฒนา ล่วงลือ. (2538). การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของสภามหาวิทยาลัยไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2552). การประชุมวิชาการระดับชาติ 2552: ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565). กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2551). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. คณะกรรมาธิการการศึกษาวุฒิสภา.
- อุษณี มงคลพิทักษ์สุข. (2550). การพัฒนาภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพของนายก อบต.เพื่อประสิทธิผลขององค์การ. วารสารร่วมพฤษ 25(3).
- _____. (2556). ภาวะผู้นำเต็มขอบเขตของปลัด อบต. กับประสิทธิผลขององค์การ: การวิเคราะห์จำแนกพหุ. วารสารร่วมพฤษ 31(2).
- Diamantopoulos, A., & Sigauw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fornell, M. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*.
- Garson, G.D.(2009). *Structural equation modeling. statnotes: Topics in multivariate analysis*. Retrieved August 13, 2009 from www.faculty.chass.ncsu.edu/garson/statnote.htm.
- Holmes-Smith, P.(2001). *Introduction to structural equation modeling using LISREL*. Perth: ACSPRI-Winter Training Program.
- Hu, L.T., & Bentler, P.M.(1999). Cutoff criteria for fit Indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1).

- MacCallum, R.C., Browne, M.W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2).
- Quinn, R. E. & Rohrbaugh, J. (1983). A spatial model effectiveness criteria: Towards a competing values approach to organizational analysis. *Management Science*, 29(3).
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Muller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation model : Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2).
- Wheaton, B., Muthen, B., Alwin, D. F., & Summers, G. (1977). Assessing reliability and stability in panel models. *Sociological Methodology*, 8(1).